

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΑΠΟΦΑΣΗ
ΕΠΙ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΚΤΟΥ
της προσφυγής υπ' αριθ. 58640/00
την οποία κατέθεσαν η Ε. Μ. και 57 λοιποί
κατά της Ελλάδος

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (πρώτο τμήμα), συγκροτηθέν στις 16 Μαΐου 2002 από τμήμα απαρτιζόμενο από τους εξής δικαστές:

F. TULKENS, *Πρόεδρο,*

K.Λ. ΡΟΖΑΚΗ,

G. BONELLO,

E. LEVITS,

S. ΒΟΤΟΥΧΑΡΟΒΑ,

A. ΚΟΒΛΕΡ,

E. STEINER,

και από τον S. NIELSEN, *Αναπληρωτή Γραμματέα του Τμήματος,*

Έχον υπ' όψη την προρρηθείσα προσφυγή η οποία εισήχθη στις 21 Ιουνίου 2000,

Έχον υπ' όψη τις παρατηρήσεις τις οποίες υπέβαλε η εναγόμενη Κυβέρνηση και την αντίκρουση των προσφευγόντων,

Αφού διασκέφτηκε, εκδίδει την ακόλουθη απόφαση:

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

Οι 58 προσφεύγοντες, τα ονόματα των οποίων αναγράφονται στο

παράρτημα, είναι Έλληνες υπήκοοι, διαμένοντες στην περιοχή Θεσσαλονίκης. Εκπροσωπούνται ενώπιον του Δικαστηρίου από τους Δικηγόρους Θεσσαλονίκης Κ. ΧΩΡΟΜΙΔΗ και Ι. ΧΩΡΟΜΙΔΗ.

A. Οι ιδιαίτερες περιστάσεις της υποθέσεως

Τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, όπως εκτίθενται από τους διαδίκους, έχουν εν περιλήψει ως εξής:

Στις 4 Οκτωβρίου 1990, με (την υπ' αριθ. 1073620/6051/0010) κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, και Βιομηχανίας, Ενεργείας και Τεχνολογίας, το Ελληνικό Δημόσιο προέβη στην απαλλοτρίωση με σύσταση δουλείας για τους σκοπούς εγκαταστάσεως και διελεύσεως αγωγού φυσικού αερίου επί εκτάσεως συνολικού εμβαδού 1 308 668 τ.μ., κειμένης στον νομό Θεσσαλονίκης. Η δουλεία αυτή είχε ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, την απαγόρευση ανοικοδομήσεως επί ζώνης πλάτους σαράντα μέτρων, καθώς και την απαγόρευση φυτεύσεως δένδρων, οι ρίζες των οποίων θα ήταν δυνατό να εισχωρούν σε βάθος μεγαλύτερο των 0,60 μ. Οι προσφεύγοντες ήταν μεταξύ των ιδιοκτητών τους οποίους αφορούσαν τα εν λόγω μέτρα.

Ανησυχώντας για τη διάρκεια της διαδικασίας αποζημιώσεως, η οποία προβλέπεται από τον Α.Ν. 797/1971 (ο οποίος αποτελεί τη βασική νομοθεσία σε θέματα απαλλοτριώσεων), διάρκεια η οποία θα ήταν επιζήμια για την εταιρεία, η οποία είχε αναλάβει την εκτέλεση του έργου, όσον αφορά τις συμβατικές υποχρεώσεις της έναντι των προμηθευτών φυσικού αερίου, η Βουλή των Ελλήνων υιοθέτησε στη συνέχεια τον Ν. 1929/1991, ο οποίος προβλέπει ταχύτερη διαδικασία αποζημιώσεως. Ειδικότερα, κατά το άρθρο 4 § 1 του νόμου αυτού, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 19 § 3 του Ν. 2081/1992, προκειμένου περί παρομοίου ιδιοκτησιακού περιορισμού, ο νομάρχης ορίζει αποζημίωση αντιστοιχούσα στο 25% της αξίας ζώνης πλάτους τεσσάρων μέτρων ένθεν και ένθεν του αγωγού φυσικού αερίου, καθώς και επιπλέον αποζημίωση για την υφιστάμενη ζημία, αν διαταράσσεται

η συνήθης χρήση του οικοπέδου. Σε περίπτωση αντιρρήσεων όσον αφορά την απόφαση του νομάρχη, οι ενδιαφερόμενοι δύνανται στη συνέχεια να προσφύγουν ενώπιον των τακτικών δικαστηρίων.

Στις 4 Νοεμβρίου 1991, το Υπουργείο Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας εξέδωσε νέα απόφαση κατ' εφαρμογή του ως άνω νόμου, η οποία όριζε τη διαδρομή και την εγκατάσταση του αγωγού φυσικού αερίου επί της ως άνω εκτάσεως εμβαδού 1 308 668 τ.μ. Στους προσφεύγοντες επεβλήθησαν περιορισμοί ίδιοι με εκείνους τους οποίους προέβλεπε η παλαιά απόφαση 1073620/6051/0010.

Με την από 11 Ιανουαρίου 1992 και υπ' αριθ. 476 απόφαση, ο Νομάρχης Θεσσαλονίκης όρισε την αξία των οικοπέδων των προσφευγόντων και διέταξε να τους καταβληθεί αποζημίωση ίση προς το 25% της αξίας ζώνης πλάτους οκτώ μέτρων. Δυσανεστημένοι από την απόφαση αυτή, οι προσφεύγοντες κίνησαν στη συνέχεια δύο διαδικασίες ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων.

Πρώτη διαδικασία

Στις 5 Φεβρουαρίου 1993, οι προσφεύγοντες προσέφυγαν ενώπιον του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης ζητώντας να ορισθεί η προσωρινή τιμή μονάδος αποζημιώσεως ανά τετραγωνικό μέτρο, συμφώνως προς τη διαδικασία η οποία προβλέπεται από τον Α.Ν. 797/1971. Το αίτημά τους απορρίφθηκε στις 30 Ιουλίου 1993. Το δικαστήριο έκρινε ότι οι διατάξεις του Α.Ν. 797/1971 δεν είχαν εφαρμογή εν προκειμένω και ότι, επομένως, ήταν αναρμόδιο να εξετάσει την υπόθεση. Διευκρίνισε, ωστόσο, ότι τούτο δεν θα συνέβαινε αν οι προσφεύγοντες είχαν στραφεί κατά της από 11 Ιανουαρίου 1992 αποφάσεως του νομάρχη. Σε κάθε περίπτωση, το δικαστήριο έκρινε ότι οι περιορισμοί οι οποίοι επεβλήθησαν στις ιδιοκτησίες, τις οποίες αφορούσαν τα εν λόγω μέτρα, ήταν ασυμβίβαστες προς το άρθρο 17 του Συντάγματος (απόφαση υπ' αριθ. 7185/1993).

Οι προσφεύγοντες προσέφυγαν στη συνέχεια ενώπιον του Εφετείου

Θεσσαλονίκης ζητώντας να ορισθεί η οριστική τιμή μονάδος αποζημιώσεως ανά τετραγωνικό μέτρο. Το αίτημά τους απορρίφθηκε στις 21 Δεκεμβρίου 1994, για τον λόγο ότι η συσταθείσα δουλεία δεν ηδύνατο να εξομοιωθεί προς απαλλοτρίωση διότι δεν αποστερούσε από τους προσφεύγοντες τις ιδιοκτησίες τους. Το εφετείο διευκρίνισε ότι οι προσφεύγοντες δεν ηδύνατο να επικαλεσθούν προς στήριξη του αιτήματός τους την από 4 Οκτωβρίου 1990 και υπ' αριθ. 1073620/6051/0010 απόφαση διότι η απόφαση αυτή είχε ανακληθεί με τον Ν. 1929/1991 (απόφαση υπ' αριθ. 3005/1994).

Στις 28 Μαρτίου 1995, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση αναιρέσεως.

Δεύτερη διαδικασία

Στις 14 Σεπτεμβρίου 1995, οι προσφεύγοντες προσέφυγαν ενώπιον του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης ζητώντας να προσδιορισθεί η αξία των οικοπέδων τους, αφ' ενός, και αφ' ετέρου, να προσδιορισθεί η οφειλόμενη αποζημίωση, την οποία υπολόγιζαν σε 90% της εν λόγω αξίας. Η αγωγή τους απορρίφθηκε στις 31 Ιουλίου 1996, για τον λόγο ότι ήταν αστήρικτη (απόφαση υπ' αριθ. 22149/1996). Στις 28 Αυγούστου 1996, οι προσφεύγοντες προσέβαλαν την απόφαση αυτή καταθέτοντας έφεση.

Στις 28 Μαΐου 1997, το Εφετείο Θεσσαλονίκης ακύρωσε μερικώς την προσβληθείσα απόφαση και όρισε την αξία των επιδίκων οικοπέδων σε τιμή ανά τετραγωνικό μέτρο μεγαλύτερη από εκείνη την οποία είχε ορίσει ο νομάρχης στην από 11 Ιανουαρίου 1992 απόφασή του. Το εφετείο απέρριψε τα λοιπά αιτήματα των προσφευγόντων ως αβάσιμα. Έκρινε ειδικότερα ότι τα οικόπεδά τους ήταν αγροτεμάχια, η χρήση των οποίων δεν είχε διαταραχθεί από την εν λόγω δουλεία. Επομένως, το ιδιοκτησιακό δικαίωμα των προσφευγόντων δεν είχε θιγεί (απόφαση υπ' αριθ. 1955/1997).

Στις 2 Ιουνίου 1998, οι προσφεύγοντες κατέθεσαν αίτηση αναιρέσεως. Ισχυρίζονταν ότι τα οικόπεδά τους ευρίσκονταν σε απόσταση 18 χμ από το κέντρο της Θεσσαλονίκης και επρόκειτο να ανοικοδομηθούν. Υπογράμμισαν

ότι σε μικρή απόσταση από τα οικόπεδά τους, είχαν ήδη κτισθεί πολυτελείς μονοκατοικίες. Θεωρούσαν ότι το ιδιοκτησιακό τους δικαίωμα είχε θιγεί ουσιαστικά και κατήγγελλαν παραβίαση των άρθρων 17 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση.

Η υπ' αριθ. 118/2000 απόφαση του Αρείου Πάγου

Με την υπ' αριθ. 633/1999 μη οριστική απόφαση, ο Άρειος Πάγος αποφάσισε να συνεκδικάσει τις δύο αιτήσεις των προσφευγόντων.

Στις 26 Ιανουαρίου 2000, ο Άρειος Πάγος απέρριψε τις αιτήσεις. Ειδικότερα, θεώρησε ότι η επίδικη δουλεία επέβαλλε γενικούς περιορισμούς ιδιοκτησιακής φύσεως, αποσκοπώντας σε σκοπό δημοσίου συμφέροντος, οι οποίοι δεν ηδύναντο να θεωρηθούν ως «αποστέρηση» της ιδιοκτησίας των προσφευγόντων. Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν δικαιούνταν αποζημιώσεως ως να είχαν αποτελέσει αντικείμενο απαλλοτριώσεως. Ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι οι προσβληθείσες αποφάσεις δεν είχαν παραβιάσει το άρθρο 17 του Συντάγματος ούτε το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση (απόφαση υπ' αριθ. 118/2000).

B. Οικείο εσωτερικό δίκαιο

Το άρθρο 17 του Συντάγματος του 1975 έχει ως εξής:

Άρθρο 17

«1. Η ιδιοκτησία τελεί υπό την προστασία του Κράτους, τα δικαιώματα όμως που απορρέουν από αυτή δεν μπορούν να ασκούνται σε βάρος του γενικού συμφέροντος.

2. Κανένας δεν στερείται την ιδιοκτησία του, παρά μόνο για δημόσια ωφέλεια που έχει αποδειχθεί με τον προσήκοντα τρόπο, όταν και όπως νόμος ορίζει, και πάντοτε αφού προηγηθεί πλήρους αποζημίωση, που να ανταποκρίνεται στην αξία την οποία είχε το απαλλοτριούμενο κατά τον χρόνο της συζήτησης στο δικαστήριο για τον προσωρινό προσδιορισμό της αποζημίωσης. Αν ζητηθεί απευθείας ο οριστικός προσδιορισμός της

αποζημίωσης, λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά τον χρόνο της σχετικής συζήτησης στο δικαστήριο (...)»

ΑΙΤΙΑΣΕΙΣ

1. Επικαλούμενοι το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως, οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η υπόθεσή τους δεν εκδικάσθηκε δικάως από τις επιληφθείσες αρχές.

2. Επικαλούμενοι το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, οι προσφεύγοντες παραπονούνται περαιτέρω ότι εθίγη το δικαίωμά τους στον σεβασμό της περιουσίας τους.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΟΜΟ

1. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι η υπόθεσή τους δεν εκδικάσθηκε δικάως από τις επιληφθείσες αρχές. Ειδικότερα, παραπονούνται ότι η απόφαση περί προσδιορισμού αποζημιώσεως ελήφθη από τον νομάρχη, ο οποίος δεν είναι ανεξάρτητο δικαστικό όργανο υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως. Παραπονούνται περαιτέρω ότι η αποζημίωση ορίστηκε ομοιόμορφα για όλα τα οικόπεδα τα οποία αφορούσαν τα επίδικα μέτρα, χωρίς να ληφθεί υπ' όψη αν είναι οικοδομήσιμα ή μη. Το άρθρο 6 § 1 της Συμβάσεως ορίζει σχετικά τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα όπως η υπόθεσή του δικαστεί δικάως (...) από δικαστήριο (...), το οποίο θα αποφασίσει (...) επί των αμφισβητήσεων επί των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του αστικής φύσεως (...)»

Η Κυβέρνηση δηλώνει κατ' αρχάς ότι ο τριακοστός πρώτος προσφεύγων δεν ήταν διάδικος στις διαδικασίες ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και δεν είναι επομένως «θύμα» της καταγγελλόμενης παραβιάσεως των δικαιωμάτων του, τα οποία εγγυάται η Σύμβαση, υπό την έννοια του άρθρου 34 αυτής.

Ο τριακοστός πρώτος προσφεύγων αντικρούει τον ισχυρισμό αυτό λέγοντας ότι ενεργεί υπό την ιδιότητα του κληρονόμου της συζύγου του, η οποία ήταν διάδικος στις επίδικες διαδικασίες και απεβίωσε μετά την έκδοση

της αποφάσεως 118/2000 του Αρείου Πάγου.

Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, λόγω του αντικειμένου της διαφοράς, ο τριακοστός πρώτος προσφεύγων, κληρονόμος της συζύγου του, η οποία ήταν διάδικος στην επίδικη διαδικασία, δύναται εγκύρως να προσφύγει ενώπιόν του διατυπώνοντας τις αιτιάσεις του οι οποίες απορρέουν από τις αποφάσεις τις οποίες εξέδωσαν τα εθνικά δικαστήρια.

Στο μέτρο που προσφεύγοντες παραπονούνται ότι ο νομάρχης, αρμόδιος κατά τον νόμο να ορίσει την οφειλόμενη αποζημίωση, δεν είναι ανεξάρτητο δικαστικό όργανο, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι αποφάσεις του νομάρχη υπόκεινται στον έλεγχο των τακτικών δικαστηρίων, τα οποία παρέχουν όλες τις απαιτούμενες από το άρθρο 6 της Συμβάσεως εγγυήσεις. Εν προκειμένω, οι προσφεύγοντες, δυσανεχόμενοι από την απόφαση του νομάρχη, προσέφυγαν πράγματι στη συνέχεια ενώπιον των πολιτικών δικαστηρίων, των οποίων οι ανεξαρτησία και η αμεροληψία είναι αδιαμφισβήτητες.

Στο μέτρο που προσφεύγοντες αμφισβητούν τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας ενώπιον των δικαστηρίων, τα οποία επελήφθησαν της υποθέσεως, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι κατά το άρθρο 19 της Συμβάσεως έχει ως καθήκον να εξασφαλίζει τον σεβασμό των αναληφθεισών υπό των Συμβαλλομένων Μερών δια της Συμβάσεως υποχρεώσεων. Ειδικότερα, είναι αναρμόδιο να αποφαινεται επί σφαλμάτων, νόμω ή ουσία, τα οποία ήθελαν διαπραχθεί από εσωτερικό δικαστήριο, εκτός αν και στο μέτρο που θα ήταν δυνατό να έχουν θίξει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προασπίζει η Σύμβαση. Εξ άλλου, αν και η Σύμβαση εγγυάται στο άρθρο 6 αυτής το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, εν τούτοις δεν ρυθμίζει τα της αποδοχής ή εκτιμήσεως των αποδείξεων, θέμα το οποίο αφορά κατ' αρχήν το εσωτερικό δίκαιο και τα εθνικά δικαστήρια (*Garcia Ruiz κατά της Ισπανίας* [GC], n° 30544/96, § 28, ECHR 1999-I).

Ωστόσο, το Δικαστήριο δεν διακρίνει ένδειξη αυθαιρεσίας κατά τη

διεξαγωγή της διαδικασίας, η οποία σεβάστηκε την αρχή της αντιμωλίας και κατά την οποία οι προσφεύγοντες ηδυνήθησαν να εκθέσουν όλα τα επιχειρήματά τους προς υπεράσπιση της υποθέσεώς τους. Εν κατακλείδι, το Δικαστήριο κρίνει ότι, στο σύνολό της, η επίδικη διαδικασία υπήρξε δίκαια, υπό την έννοια του άρθρου 6 § 1 της Συμβάσεως.

Κατά συνέπεια, πρέπει η αιτίαση αυτή να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

2. Οι προσφεύγοντες παραπονούνται περαιτέρω ότι εθίγη το δικαίωμά τους στον σεβασμό της περιουσίας τους. Ειδικότερα, επισημαίνουν ότι η συσταθείσα επί των οικοπέδων τους δουλεία είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή βαρέων περιορισμών επί της χρήσεως των ιδιοκτησιών τους, χωρίς να έχουν επαρκώς αποζημιωθεί για τη ζημία την οποία υπέστησαν. Επικαλούνται το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, το οποίο ορίζει ότι:

«Παν φυσικό ή νομικό πρόσωπον δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του. Ουδείς δύναται να στερηθεί της ιδιοκτησίας αυτού ειμή δια λόγους δημοσίας ωφελείας και υπό τους προβλεπόμενους, υπό του νόμου και των γενικών αρχών του διεθνούς δικαίου, όρους.

Οι προαναφερόμενες διατάξεις δεν θίγουν το δικαίωμα παντός Κράτους όπως θέσει σε ισχύ νόμους τους οποίους ήθελε κρίνει αναγκαίους προς ρύθμιση της χρήσεως αγαθών συμφώνως προς το δημόσιο συμφέρον ή προς εξασφάλιση της καταβολής φόρων ή άλλων εισφορών ή προστίμων.»

Η Κυβέρνηση υποστηρίζει κατ' αρχήν ότι οι προσφεύγοντες δεν εξήντησαν εγκύρως τα εσωτερικά ένδικα μέσα, αφού δεν στήριξαν επαρκώς τις αιτήσεις τους κατά τη δεύτερη διαδικασία την οποία κίνησαν. Μια καλύτερη παρουσίαση των επιχειρημάτων τους θα τους είχε επιτρέψει, περιπτώσεως δοθείσης, να επιτύχουν συμπληρωματική αποζημίωση.

Ως προς την ουσία, η Κυβέρνηση δηλώνει ότι οι επιβληθέντες επί των επιδίκων ιδιοκτησιών περιορισμοί ήταν σύμφωνοι προς τις απαιτήσεις του

άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου και ότι η αποζημίωση την οποία όρισαν εν προκειμένω τα εσωτερικά δικαστήρια, ήταν ευλόγως ανάλογη της ζημίας η οποία προεκλήθη εξαιτίας των εν λόγω μέτρων. Στο σημείο αυτό, η Κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι το Δικαστήριο δεν αποτελεί δικαστική αρχή τετάρτου βαθμού και ότι είναι αναρμόδιο να επανεξετάσει τις αποδείξεις επί των οποίων στηρίχθηκαν οι εθνικές αρχές για να προσδιορίσουν το ύψος της οφειλόμενης αποζημιώσεως.

Οι προσφεύγοντες αμφισβητούν τα επιχειρήματα της Κυβερνήσεως και δηλώνουν ότι το σύστημα το οποίο θέσπισε ο Ν. 1929/1991 δεν είναι σύμφωνο προς τις απαιτήσεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, αλλά σκοπό έχει την καταστρατήγηση των διατάξεων του Α.Ν. 797/1971, των οποίων η εφαρμογή θα τους είχε επιτρέψει να εισπράξουν δικαία αποζημίωση για τη δουλεία η οποία τους επεβλήθη. Παραπονούνται ειδικότερα ότι τα οικοπέδά τους, τα οποία αρχικώς προορίζονταν για ανοικοδόμηση, είναι πλέον αγροί χωρία καμία αγοραστική αξία. Ωστόσο, κατά τους προσφεύγοντες, για αυτή η ουσιαστική μείωση της αξίας των οικοπέδων τους ουδόλως αποζημιώθηκαν. Στο σημείο αυτό, οι προσφεύγοντες επισημαίνουν ότι ενώ η εν λόγω δουλεία αφορά ζώνη πλάτους σαράντα μέτρων, αποζημιώθηκαν για ζώνη οκτώ μέτρων. Οι προσφεύγοντες δηλώνουν ότι υπέστησαν σημαντική οικονομική ζημία η οποία συνεπάγεται διάρρηξη της δικαίας ισορροπίας η οποία πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στην προάσπιση του ιδιοκτησιακού δικαιώματος και στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος.

Το Δικαστήριο δεν θεωρεί ότι καλείται να αποφανθεί επί της ενστάσεως περί μη εξαντλήσεως, την οποία κατέθεσε η Κυβέρνηση. Η προσφυγή δύναται να απορριφθεί ως προς το μέρος αυτό για τους ακόλουθους λόγους.

Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου, το οποίο εγγυάται ουσιαστικά το ιδιοκτησιακό δικαίωμα, περιλαμβάνει τρεις διακριτούς κανόνες (βλ., ειδικότερα, την απόφαση James

και λοιποί κατά του Ηνωμένου Βασιλείου, από 21 Φεβρουαρίου 1986, série A n° 98-B, σελίδες 29-30, § 37): Ο πρώτος, ο οποίος διατυπώνεται στην πρώτη φράση του πρώτου εδαφίου και είναι γενικής φύσεως, αφορά την αρχή του σεβασμού της ιδιοκτησίας. Ο δεύτερος, ο οποίος διατυπώνεται στη δεύτερη φράση του αυτού εδαφίου, αφορά την αποστέρηση της ιδιοκτησίας και ορίζει ότι αυτή υπόκειται σε ορισμένους όρους. Όσον αφορά τον τρίτο, ο οποίος διατυπώνεται στο δεύτερο εδάφιο, αναγνωρίζει στα Συμβαλλόμενα Κράτη την εξουσία, μεταξύ άλλων, να ρυθμίζουν τα της χρήσεως των αγαθών συμφώνως προς το γενικό συμφέρον. Ο δεύτερος και τρίτος κανόνας, οι οποίοι αναφέρονται σε συγκεκριμένα παραδείγματα παραβιάσεως του δικαιώματος ιδιοκτησίας, πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα της αρχής η οποία θεσπίζεται από τον πρώτο κανόνα.

Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι αναμφισβήτητα υπήρξε εν προκειμένω ανάμιξη στο δικαίωμα ιδιοκτησίας των προσφευγόντων. Ωστόσο, η φύση αυτής αποτελεί προφανώς σημείο διαφωνίας μεταξύ των διαδίκων. Πράγματι, όπως προκύπτει από τα επιχειρήματα της Κυβερνήσεως, η εν λόγω ανάμιξη αφορούσε μάλλον το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1, ενώ οι προσφεύγοντες υποστηρίζουν ότι εθίγη το δικαίωμά τους στον σεβασμό της περιουσίας τους υπό την έννοια της πρώτης φράσεως του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1, άλλως πως «αποστέρηση» της ιδιοκτησίας υπό την έννοια της δευτέρας φράσεως του πρώτου εδαφίου του άρθρου αυτού. Ούτως ή άλλως, πρέπει το Δικαστήριο να εξετάσει την αιτιολογία της αναμίξεως αυτής εν σχέσει προς τις απαιτήσεις του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι την καταγγελλόμενη ανάμιξη προέβλεπε ο Ν. 1929/1991 και επεδίωκε νόμιμο σκοπό δημόσιας ωφέλειας, ήτοι την εγκατάσταση και τη διέλευση αγωγού φυσικού αερίου. Πρέπει επομένως να εξετασθεί αν η εν λόγω ανάμιξη έλαβε χώρα συμφώνως προς την αρχή της αναλογικότητας (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση *Pressos Compania Naviera*

S.A. και λοιποί κατά του Βελγίου, από 20 Νοεμβρίου 1995, série A n° 332, σελ. 23, § 38).

Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι πρέπει μέτρο αναμίξεως στο δικαίωμα στον σεβασμό της περιουσίας να προβλέπει «δικαία ισορροπία» ανάμεσα στις απαιτήσεις του γενικού συμφέροντος του κοινωνικού συνόλου και στις επιταγές της προστασίας των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση *Sporrong και Lönnroth* κατά της Σουηδίας, από 23 Σεπτεμβρίου 1982, série A n° 52, σελ. 26, § 69). Για να εκτιμηθεί αν το επίδικο μέτρο τηρεί την απαιτούμενη δικαία ισορροπία και, ειδικότερα, αν δεν επιβάλλει στον προσφεύγοντα δυσανάλογο βάρος, θα πρέπει να λαμβάνεται υπ' όψη ο τρόπος αποζημιώσεως, τον οποίο προβλέπει η εσωτερική νομοθεσία. Χωρίς την καταβολή ποσού ευλόγως αναλόγου της αξίας του αγαθού, αποστέρηση της ιδιοκτησίας αποτελεί συνήθως υπερβολική παραβίαση, η οποία δεν δύναται να αιτιολογηθεί στα πλαίσια του άρθρου 1. Ωστόσο, το άρθρο 1 δεν εγγυάται σε όλες τις περιπτώσεις το δικαίωμα σε πλήρη επανόρθωση, διότι οι νόμιμοι σκοποί «δημόσιας ωφελείας» δύναται να συνηγορούν υπέρ αποζημιώσεως κατωτέρας της πλήρους αγοραστικής αξίας (βλ. την απόφαση *Μονές* κατά της Ελλάδος, από 9 Δεκεμβρίου 1994, série A n° 301-A, σελίδες 34-35, §§ 70-71).

Και αν ακόμα, εν προκειμένω, η διαφορά ανάμεσα στα επιδικασθέντα από τα ελληνικά δικαστήρια ποσά και στα ποσά τα οποία ζητούν οι προσφεύγοντες, είναι σημαντική, το Δικαστήριο δεν θεωρεί ότι καλείται να αποφανθεί επί του θέματος της βάσεως επί της οποίας θα έπρεπε οι εθνικές αρχές να ορίσουν την τιμή αποζημιώσεως. Πράγματι, το Δικαστήριο δεν δύναται να υποκαταστήσει τα ελληνικά δικαστήρια για να προσδιορίσει τη βάση η οποία πρέπει να ληφθεί υπ' όψη για την εκτίμηση της ζημίας η οποία προκλήθηκε εξαιτίας της επιβληθείσας δουλείας και τον ορισμό των σχετικών οφειλομένων ποσών (βλ., *Μαλαμά κατά της Ελλάδος*, n° 43622/98, § 51,

ECHR 2001-II). Σε κάθε περίπτωση, δεν υπάρχει ένδειξη στη δικογραφία, η οποία θα οδηγούσε στη σκέψη ότι τα δικαστήρια, τα οποία επελήφθησαν της υποθέσεως, αυθαιρέτησαν κατά τον προσδιορισμό της εν λόγω αποζημιώσεως. Λαμβανομένου υπ' όψη του περιθωρίου εκτιμήσεως το οποίο παρέχει το άρθρο 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου στις αρχές (βλ. *Παπαχελάς κατά της Ελλάδος* [GC], n° 31423/96, § 49, ECHR 1999-II), το Δικαστήριο θεωρεί το εισπραχθέν από τους προσφεύγοντες ποσό ευλόγως ανάλογο της ζημίας την οποία υπέστησαν εξαιτίας της εν λόγω δουλείας (βλ., *mutatis mutandis*, *Λάσκος και λοιποί κατά της Ελλάδος* (déc.), n° 53126/99, 29 Μαρτίου 2001, μη δημοσιευθείσα).

Κατά συνέπεια, πρέπει η αιτίαση αυτή να απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμη, κατ' εφαρμογή του άρθρου 35 §§ 3 και 4 της Συμβάσεως.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο, ομόφωνα,

Απορρίπτει την προσφυγή ως απαράδεκτη.

[υπογραφή δυσανάγνωστη]

Søren NIELSEN

Αναπληρωτής Γραμματέας

[υπογραφή δυσανάγνωστη]

Françoise TULKENS

Πρόεδρος

[σφραγίδα δυσανάγνωστη]

Κατάλογος προσφευγόντων

1. Μ. Ε.
2. Β. Δ.
3. Β. Σ.
4. Σ. Χ.
5. Μ. Χ.
6. Μ. Α.
7. Κ. Α.
8. Κ. Μ.
9. Μ. Χ.

10. Κ. Δ.
11. Μ. Κ.
12. Κ. Γ.
13. Κ. Σ.
14. Λ. Δ.
15. Λ. Α.
16. Κ. Ε.
17. Σ. Ι.
18. Τ. Β.
19. Λ. Δ.
20. Λ. Ι.
21. Κ. Ν.
22. Μ. Κ
23. Τ. Μ.
24. Δ. Δ.
25. Δ. Β.
26. Α. Θ.
27. Π. Χ.
28. Δ. Η.
29. Τ. Δ.
30. Μ. Μ.
31. Τ. Π.
32. Τ. Ε.
33. Τ. Γ.
34. Τ. Β.
35. Δ. Α.
36. Δ. Ν.
37. Ν. Δ.

38. Α. Δ.
39. Κ. Σ.
40. Α. Α.
41. Τ. Π.
42. Ζ. Μ.
43. Κ. Ε.
44. Ν. Σ.
45. Σ. Β.
46. Π. Α.
47. Κ. Α.
48. Μ. Δ.
49. Τ. Μ. (για την ίδια και για τον ανήλικο υιό της Φ)
50. Τ. Ν.
51. Χ. Μ.
52. Κ. Α.
53. Τ. Γ.
54. Μ. Γ.
55. Π. Δ.
56. Τ. Δ.
57. Α. Κ.
58. Μ. Γ.

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο υπηρεσιακό έγγραφο στη Γαλλική γλώσσα.

Αθήνα, 17-06-2002.

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΡΙΑ

ΜΑΡΙΑ Π. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ